

Az egészségügyi ellátás hatékonyságának fokozása az MN-ben, mint az ésszerű takarékoság alapja

Dr. Ónodi István orvos alezredes – Zoltvay Rezső kpa.

A honvédelmi miniszter elvtárs, Magyar Néphadsereg egészségügy szolgálatainak távlati fejlesztésére vonatkozó direktívája hosszú távra és átfogóan határozta meg az MN egészségügyi szolgálata tevékenységének és fejlesztésének alapvető céljait, követelményeit, végrehajtásának fő irányait; alapját képezi a katona-egészségügyi ellátás fejlesztésére vonatkozó terveknek, intézkedéseknek, utasításoknak.

A szocialista egészségügy alapelveinek figyelembevételével a direktíva úgy határozza meg az MN egészségügyi szolgálatának fejlesztését, hogy „... az mindenkor biztosítsa az egészségügyi ellátás egyenletes és arányos fejlesztését, fokozza a gyógyító-megelőző ellátás területén a hozzáférhetőséget és korszerűséget; emelje a gondozás színvonalát; biztosítsa a közegészségügyi-járványügyi területen a megelőzést...”

Ezen keretszabályozás végrehajtása során egyre fontosabbá válik a fejlesztési koncepciók tudományos alátámasztása. Ez szükségessé teszi az MN személyi állománya egészségi állapotának minél objektívebb megismerését, a lehetséges változások fő tendenciáinak vizsgálatát; az egészségi állapot javítására, a megbetegedések megelőzése, és ugyanakkor az egészségügyi ellátás hatékonyságának javítására alkalmas megoldások vizsgálatát.

Nem kerülünk ellentmondásba a szocialista egészségügy alapelveivel akkor, ha a fenti célkitűzéseket mindenkor *a takarékoság elveit figyelembe véve, az erők és eszközök lehető legracionálisabb, leggazdaságosabb felhasználásával tervezzük megvalósítani.*

Borisz Petrovskij akadémikus, a Szovjetunió egészségügyi minisztere az orvostudomány megváltozott, megnövekedett szerepéről a következőket mondotta:

„Az orvostudomány igen fontos gazdasági ágazattá alakul át, ami nélkül a gazdasági fejlődés elképzelhetetlen.”

Kádár János elvtárs, 1979 szeptember 25-én a Budapesti Pártaktíva értekezleten így fogalmazta meg az előttünk álló, minden ágazatra, így az egészségügyre is vonatkozó feladatainkat: „nagyobb hatékonyság, jobb minőség, a munkaerővel való ésszerű gondalkodás.”

A hatékonyság növelése tehát az egészségügy, és közelebbről a katona-egészségügy fejlődésének, fejlesztésének is meghatározója.

A hatékonyság értelmezése a katona-egészségügyi ellátás területén

A hatékonyság megítélésekor az emberi tevékenység céljából kell kiindulni. A hatékonyság a Magyar Néphadseregben általában az olyan eredményes, hathatós tevékenységet jellemzi, ami legjobban hozzájárul a felső vezetés által megfogalmazott katonai és társadalmi célok eredményes megvalósításához.

A hatékonyság vizsgálatának általános *közgazdasági módszere*: a ráfordítás és az eredményes összevetés, a költség és a haszon elemzése. A termelési szférában ezek természetesen egyértelműbb fogalmak.

A hatékonyság kérdése az ún. nem termelő szférában (ide tartozik az egészségügy is) sokkal nehezebb és összetettebb mind elvileg, mind gyakorlatilag. Ezt igazolja az Egészségügyi Világszervezet számos bizottságának és konferenciájának állásfoglalása: mindenütt kutatják az egészségügy eredményeinek, társadalmi hasznának értékelhetőségét és javítását.

A katona-egészségügyi ellátás területén a legfontosabbnak: a személyi állomány egészségi állapotában bekövetkező változásoknak, az élet- szociális-, és munkakörülmények javulásának egybevetését tarthatjuk, a szellemi és anyagi ráfordításokkal, a költségfelhasználással.

Az MN állományának jogos elvárása, hogy a betegek és sérültek ellátása minden vonatkozásban megfeleljen a modern orvostudomány és katona-orvostudomány hazai, illetve nemzetközi színvonalának. Ez egyben azt is jelenti, hogy katona-egészségügyi szolgálatunkat alkalmassá kell tenni arra, hogy képes legyen az orvostudomány legújabb eredményeit és korszerű vívmányait alkalmazni.

A hatékonyság értékelési módszerei a katona-egészségügy területén

A hatékonyság értékelése során a megfelelő módszer az, ha az egészségügyi programokat, működési, fejlesztési tervet, intézkedéseket az MN egészének, de különösen az MN Hadtápjá egészének fejlődési folyamatában vizsgáljuk. Ez a vizsgálódás azért is szükséges, mert az egészségügyi fejlesztések, programok nemcsak a konkrét célra hatnak, hanem szociális, gazdasági, politikai stb. mellék- és másodhatásai vannak.

A hatékonyság értékelése a közvetlen és közvetett hatások csoportosítása alapján:

1. *Közvetlen egészségügyi hatások* értékelése, amelyek a személyi állomány egészségügyi ellátási színvonalát közvetlenül javítják (pl. a betegségek gyakoriságára, lefolyására, a betegségek megszűlésére gyakorolt befolyás; a kiképzésből eü. okból kiesett napok számának csökkentésére irányuló törekvések; az egészségügyi intézményeink ellátóképességének növelésére; az ellátás színvonalára, megközelíthetőségére stb. gyakorolt hatások értékelése).

2. *Közvetett hatások* értékelése, melyek során az egészségi állapot javításával, a betegségek megelőzésével: a harcászultság fokozására kifejtett hatást közelíthetjük meg.

3. *A negatív következményeket megelőző hatások* értékelése (a baleseti veszélyek, a munkahelyi és környezeti ártalmak megelőzésére, leküzdésére tett intézkedések; a betegségek megelőzésének, visszaszorításának potenciálisan veszteséget csökkentő hatása).

4. *A mennyiségileg ki nem fejezhető, áttételesen jelentkező, de nem elhanyagolható hatások értékelése* (pl.: a pszichikai hatások: fájdalom csökkentése, a személyi állomány létbiztonságának fokozódása; a hazai és a nemzetközi orvosi és katonaeorvosi tapasztalatcserék hatásának felmérése stb.).

A hatékonyság növelésének lehetőségei a katona-egészségügyi szolgálatban, az ésszerű takarékoság elveinek figyelembevételével

A hatékonyság fokozásának egyik igen fontos gyakorlati területe a *feladatok rangsorolása, a fejlesztések elsőbbségének, prioritásának meghatározása*. Annak a programnak, fejlesztési tervnek kell előnyt biztosítanunk, amely a legtöbb ember egészségét, szolgálár- és munkaképességének helyreállítását biztosítja, a legnagyobb gyógyítási eredménnyel jár, és így közvetve vagy közvetlenül nagyobb mértékben járul hozzá a harcckészültség fokozásához, a személyi állomány élet- és munkakörülményei javításához, azaz az egész Magyar Néphadsereg fejlődéséhez.

Az egészségügyi ellátás alapvetően nem anyagi jellegű, azonban az ellátás színvonalát, hatékonyságát jelentősen befolyásolja az egészségügyi anyagi – technikai feltételek megteremtése, illetve annak mindenkori színvonala. Ennek megfelelően az egészségügyi anyagellátást vezető, szervező és végrehajtó szakemberek munkáját egyrészt a gyógyító-megelőző, közegészségügyi- járványügyi; tudományos kutató tevékenységből adódó szükségletek kielégítése, a rendelkezésre álló anyagi, pénzügyi eszközök lehető leghatékonyabb felhasználása, másrészt a szakanyag-gazdálkodással kapcsolatos valamennyi funkció gyakorlása határozza meg.

Az egészségügyi anyagi szolgálat azok közé tartozik, amelyeknek gazdálkodási körébe közel 10 000 szakanyag tartozik. A nomenklatura állandóan változik, ami elsősorban a gyógyszerek, orvosi műszerek és eszközök állandó korszerűsödésének a következménye. Rendkívül felelősségteljes és nagy szakértelmet igénylő feladat a hazai és a nemzetközi piacon állandóan változó kínálat, a katona-egészségügyi szolgálat személyi állománya magasszintű szakmai felkészültségéből és szakmai ismeretei állandó szintentartásából adódó kereslet és a rendelkezésre álló anyagi lehetőségek közötti egyensúly fenntartása.

Szolgálatunk sajátossága és gazdálkodásunk hatékonyságának fontos befolyásoló tényezője az, hogy béke és háború idején az anyagfelhasználásunk mennyiségi és minőségi, valamint természetes választékbeli mutatói jelentősen eltérnek egymástól. A már ismertetett sajátosságokhoz tartozik az a tény, hogy nem rendelkezünk, nem is rendelkezhetünk olyan normákkal, amelyek az egészségügyi anyagok felhasználását pontosan meghatározzák, és a beteg közvetlen egészségügyi ellátását normák közé szorítani alapelveinkkel is ellenkeznek. A rendelkezésünkre álló anyagi eszközökkel csak tervszerű és hatékony gazdálkodással vagyunk képesek arra, hogy az elengedhetetlen szintentartás mellett, célcsoportosan fejlesszük az ellátás anyagi – technikai feltételeit. A rendelkezésre álló erők, eszközök koncentrálásával tervszerűen fejlesztünk egyes szakterületeket úgy, hogy az megfeleljen az orvosszakmai célprogramoknak, irányelveknek. Így kerül sor az égési, intenzív therápiás, anaesthesiológiai, baleseti sebészeti osztályok, laboratóriumok felszerelésének tervszerű fejlesztésére.

Nagyobb anyagi kihatású fejlesztés esetén minden esetben meg kell vizsgálni a szakmai feltételek mellett, a várható eredményt, a kihasználtság mértékét, valamint az elhelyezési, energiagazdálkodási és egyéb üzemeltetési vetületeket.

Az egészségügyi szolgálatban a takarékos és hatékony gazdálkodás azt jelenti, hogy rendelkezésre álljanak mindazok a gyógyszerek és eszközök, amelyek a beteg egészségi állapota mielőbbi helyreállításához, a betegségek megelőzéséhez szükségesek. A beteg gyógyulása érdekében megkapjon minden szükségeset, *de feleslegesen semmit.*

Évek óta arra törekszünk, hogy növeljük a *kettős rendeltetésű eszközök* rendszerbe állítását. Nagyobb mennyiségű készleteink tárolásánál, frissítésénél *fokozottabban támaszkodunk a népgazdasági bázisra*, amellyel jelentős szállítási és kezelési költség takarítható meg. Ezen a téren tovább lehet és kell folytatnunk a vizsgálatokat, hogy minél kevesebb ráfordítással, minél magasabb színvonalon biztosítsuk az egészségügyi anyagellátást, mint a gyógyító-megelőző munkánk nélkülözhetetlen alapfeltételét.

Természetesen nem ellentmondásmentes a katonai-egészségügyi ellátásunk fejlesztésének tervezési, szervezési és végrehajtási folyamata. Figyelembe kell vennünk Johan Peter Frank mondását: ... „minden takarékoskodási lehetőség közül legfontosabb az emberekkel takarékoskodni”, és azt, hogy a humánus minden orvosilag elfogadott szükségletet maximálisan ki akar elégíteni. Ebből az alapvetően helyes alapállásból kiindulva, azonban szem előtt kell tartanunk egészségügyi szolgálatunk adott erőforrásait, eszközeink, ellátóképességünk mindenkori konkrét lehetőségeit. Ezért kötelességünk a szükségletek tudatos sorolása, mérlegelése; a kapacitások racionális kihasználása.

Az ésszerű takarékoskosságot szolgálhatja a hatékonyság növelésével a két budapesti Katonai Kórház funkcionális egységbevonása, mely egyben az ellátásban mutatkozó párhuzamosságok kiküszöbölését is jelenti és hozzájárul a két kórház szakmai profilizálásához is. Ezen cél érdekében folytatunk vizsgálatokat intézeteinknél a munkaerő-gazdálkodás tartalékainak felkutatására, és az esetleges szükségessé váló munkaerő belső átcsoportosítására.

Támogatjuk az újításokat; és azokat az eljárásokat, kísérleteket, amelyekből az egészségügy anyagainak ésszerűbb, racionálisabb, takarékosabb felhasználását várhatjuk.

Katonai-egészségügyi szolgálatunk fejlesztése során – a mindenkori reális igényprognózis alapján – optimális sorrendet kell kialakítani az egészségügyi szükségletek kielégítésére.

Alternatívák kidolgozása szükséges, amelyek lehetővé teszik a tervezés során a gyors reagálást a megváltozott feltételekhez és biztosítják az egészségügyi szolgálat erőinek és eszközeinek racionális, hatékony, ésszerű felhasználását.